

Posudek oponenta:

Jan Kolář, Toxikomané v socialistickém Československu 1960 – 1990.

Diplomová práce (DP). UK FF, Ústav hospodářských a sociálních dějin 2009, 98 s. včetně příloh (vl. text 84 s.)

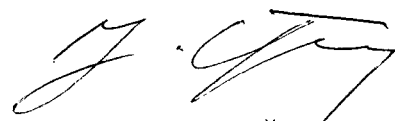
Autor této DP, jež vznikla pod vedením pana PhDr. Michala Pullmanna, PhD., si vybral téma neobyčejně obtížné. Jeho ambicí bylo zařadit sledovanou problematiku do kontextu sociálních dějin, neboť u nás byla dosud chápána zejména jako problém zdravotní, právní a kriminální. K tomu je třeba dodat, že dané téma není z pohledu sociálních dějin do té míry komplexně zpracováno ani ve světové historiografii, aby z ní mohl diplomant čerpat směrodatnou metodologickou a tématickou inspiraci. V elektronickém katalogu londýnské British Library jsem si ověřil, že k heslu „drugs abuse history“ eviduje 74 knižních odkazů, jež obsahují vesměs dílčí aspekty historického pohledu na věc. Nicméně bych uvítal, kdyby autor některé výchozí pojmy, jež ve své DP práci použil, přesněji definoval. Mám tím na mysli již termín „droga“ jako takový.

Je jistě dobré, že pan Kolář v tomto směru zprostředkovává svému čtenáři právní a lékařskou terminologii, avšak důraz na historické pojetí by si vyžadoval přesnější sociokulturní lokaci pojmu droga asi v tom smyslu, jak jednotlivé kultury a mocenské systémy drogy chápou, proč jsou pro ně některé přijatelnější více než jiné, které z kultur či mocenských systémů požívání některých drog kriminalizují a jiných ne. Snad ještě větší význam by v tomto kontextu mělo vymezení pojmu „abúz“, jenž je českým ekvivalentem pro anglický výraz „abuse“ i v autorově pojetí (s. 4). Z jeho textu mi však není jasné, zda jej chápe jako *zneužití*, *užití* či *požití* drog. Osvědčený Longmanův slovník americké angličtiny přitom pojem „drug abuse“ vymezuje jako „the use of illegal drugs“, čím de facto říká, že užití legálních drog je společensky přijatelné.

Z autorova výkladu je též zřejmé, že pro svoje téma nenalezl dostatek vydatných historických pramenů, čemuž se nelze divit, neboť socialistické Československo se i v právním vymezení nealkoholické toxikomanie opožďovalo za ostatními socialistickými státy. Stalo se tak až v zákonu č. 37/1989 sb. O ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. V něm byla vymezena tzv. osoba závislá, která „není schopna se natrvalo zdržet nadměrného nebo jinak škodlivého požívání alkoholických nápojů nebo užívání jiných návykových látek a tím si způsobuje vážnou poruchu na zdraví nebo vážně narušuje společenské vztahy“ (s. 67 ann.). V souvislosti s rozborem několika průzkumů drogově závislých osob, resp. jejich skupin, by zřejmě bylo možno vytvořit kompaktnější konstrukci konstitutivních prvků narkomanů v socialistickém Československu, mezi nimiž začalo od přelomu 60. a 70. let 20. století přibývat mládeže (s. 25 ann.). Autor se k takové konstrukci nejvíce přibližuje na s. 39 – 48 své DP. Jeho výklad o drogách a vězeňské subkultuře by byl pro ni při větší pramenné základně jistě vděčným námětem (s. 34 – 38).

Ještě jednou zdůrazňuji, že diplomant si vybral problematiku nesmírně obtížnou. Domnívám se, že jeho diplomová práce odpovídá požadavkům stanoveným pro tento typ kvalifikačního textu, a proto ji doporučuji k obhajobě.

20. 1. 2010

Prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.